

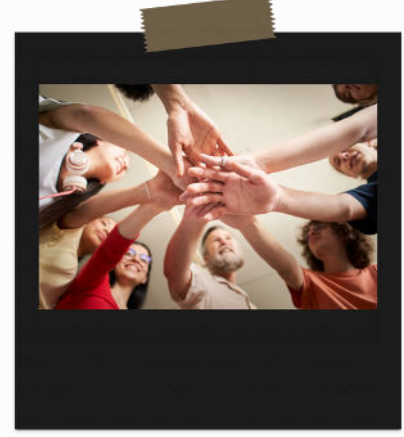
FATİH SULTAN MEHMET İMAM HATİP ORTAOKULU
PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK SERVİSİ

ETKİLİ İLETİŞİM

Ö Ğ R E T M E N B Ü L T E N İ

İLETİŞİM NEDİR?

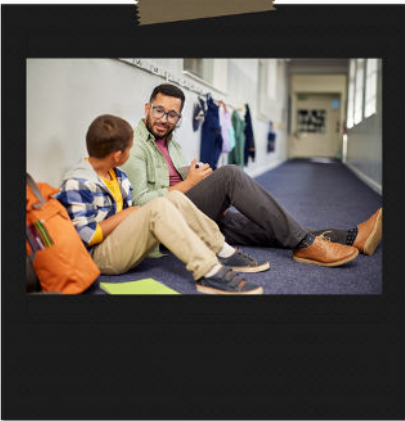
Duyguların, düşüncelerin, haberlerin, mesajların, tutum ve tavırların karşılıklı olarak iletilmesidir. İletişim, insan ilişkilerinin temel unsurudur. Öğretmenliğin temelinde ise öğretme becerilerinin yanı sıra etkili iletişim becerileri de yer alır. Olumlu bir okul ve sınıf iklimi oluşturmanın ön koşulunda öğretmenin öğrenci ve velileriyle kurduğu etkili iletişim bulunur.

ETKİLİ İLETİŞİM NEDİR?

Kelimeler "ne" söylediğimizle; ses tonu ve beden dili "nasıl" söylediğimizle ilgilidir. Karşı tarafa iletilen mesajlar yalnızca sözel yolla değil, aynı zamanda sözel olmayan yollarla da iletilir. İletişimde kelimeler %7, ses tonu %38 ve beden dili (jest, mimik) de %55 oranında rol oynar. Mesajın verilme şeklinin yani sözel olmayan ipuçlarının %93 önem taşıdığı göz önüne alındığında, ses tonunun ve beden dilinin söz konusu olmadığı yazılı iletişimin çok çeşitli yanlış anlaşılmalara (iletişim kazalarına) yol açabileceği ortadadır. Kelimelerin etkisinin %7 olduğu düşünülürken karşımızdakinin bizi doğru anlaması için ses tonumuzun ve beden dilimizin ne kadar etkili ve önemli olduğu açıktır.

ETKİLİ İLETİŞİMİN TEMELLERİ

Etkili iletişimde bireyler önemsenme, kabul edilme, değer görme, güven ve aidiyet duygularını hissetmek ister.

Öğretmen-öğrenci iletişiminde bu duyguları koşulsuz kabul ve saygı, içtenlik ve açıklık ile empati oluşturur.

- **Koşulsuz Kabul ve Saygı:**

Öğrencilerin bireysel farklılıkların olabileceğinin farkında olmak, öğrencileri kendine has özellikleriyle değerlendirmektir.

- **İçtenlik ve Açıklık:**

Öğrencilere karşı dürüst olup duygu ve düşüncelerine güvene dayalı olarak ifade etmektir.

- **Empati:**

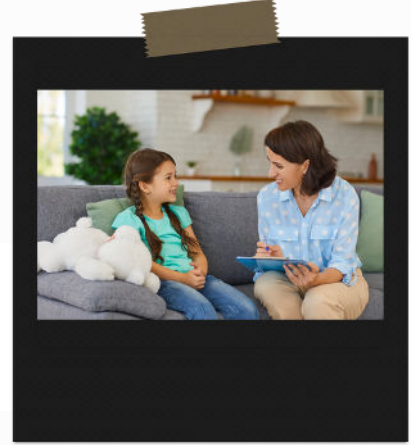
Kendinizi diğerk insanların yerine koymaya; düşüncelerini ve duygularını anlamaya çalışmaktır.

1. Ne beklerdim?
2. Ne düşünürdüm?
3. Ne hissederdim?
4. Ne yapardım? sorularını sorarak öğrenciyi, veliyi veya karşıdaki iletişimde bulunan kişiyi anlamaktır.

ETKİLİ İLETİŞİMİ KULLANMAYI KOLAYLAŞTIRAN BECERİLER

- **Etkin Dinleme**

İletişim halinde olunan bireyin mesajlarına karşı duyarlı, bilinçli ve farkında olarak dinlemektir. Etkin dinleme için öğrenciler ile göz teması kurmak, dikkatini vermek, başka hiçbir şey ile ilgilenmemek, öğrenci ile aynı boy hizasında bulunmak gerekir. Tüm bunlar sağlandığında öğrenci dinlendiğini hissedecektir.

- **Duygularını Kabul Etme ve Yansıtma**

Öğrenci, öğretmen ile bir paylaşımında bulunduğu yorum yapmadan, yargılamadan dinlenmelidir. Öğrenciyi anladığını belirten cümleler kurulması gerekir. Örneğin; "Hiç arkadaşım yok." diyen öğrenciyeye, "Olur mu hiç? Arkadaşların seni seviyor, sen yanlış hissediyorsun." demek yerine, "Hiçbir gruba ait olmadığını hissediyorsun, oldukça üzülüyorsunuzdur." gibi cümleler kurularak öğrencinin anlaşıldığı hissettirilebilir.

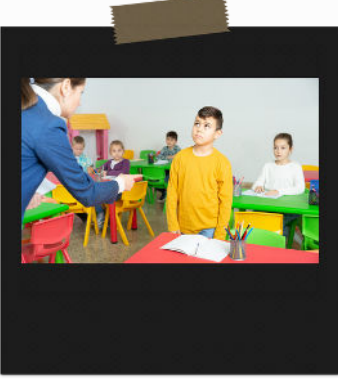
- **Beden Dili**

Bedenimizin sözsüz olarak iletişime dahil olmasıdır. İletişim anında bedenimiz hareketleriyle karşımızdaki kişiye sözsüz mesaj iletmektir. Öğrencilerin beden dili ile anlatmak istedikleri dikkatle gözlemlenmelidir. Ne demek istediğinin iyi okunması gerekir. Öğrencinin tırnak yemesi, kaygı ve korkusunu; kalemin arkasını ısırması bilgi eksikliğini, gözünü kaçırmayı utangaçlığını, ayaklarının baktığı yön, onun ilgilendiği yönü göstermesi gibi anlamlara gelebilir. Bunlar fark edilerek gerekli iletişim kurulmalıdır.

• Öz Saygı Geliştirici Dil Kullanma

Öğrenci-öğretmen iletişiminde kullanılan dil çok önemlidir. Öğretmen, öğrencisine herhangi isim takma veya etiketlemekten kaçınarak isimleriyle hitap ederek konuşmalıdır. Öğrenciye karşı bir eleştiride bulunulacaksa öğrencinin kişiliği yerine yaptığı davranışa göre somutlayıcı olacak şekilde yapılmalıdır. Örneğin; "Ödevin çok baştan savma yapılmış." yerine "Ödevinde yanlışların var. Yanlış yaptığın yerlerin altını çizerek doğrularını belirttim", "Çok tembelsin" yerine "Ödevlerinin zamanında yapmıyorsun." gibi ifadeler kullanılmalıdır. Eleştiri gibi övgü de yerinde çok fazla kullanılmadan davranış değişikliğini oluşturacak şekilde davranışa yönelik kullanılmalıdır.

• Sen-Ben Dili

Sen dili, durum/konu hakkında karşıdaki kişiyi suçlayıcı ifade şeklindedir. Suçlama içerir ve karşıdaki kişi doğal olarak savunmaya geçer.

Ben dilinde duygu ve düşünceleri açıklayan ifade şeklindedir. Bu ifade şekliyle karşıdaki birey incitilmez fakat birey kendi mesajını da vermiş olur. Duygu ve yapılması istenen davranış belirtilerek konuşulmalıdır.

OKULLARDA ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLETİŞİMİNİN ÖNEMİ

Okulda öğretim sürecinin en önemli iki ögesi öğrenci ve öğretmendir. Bu iki öge arasında sınıf içerisinde yoğun bir iletişim süreci yaşanır. Öğretme ve öğrenme sürecinin etkili olabilmesi için öğretene ve öğrenene arasında bir ilişkinin kurulması gerekir. Öğretmenin sınıfını etkin bir şekilde yönetmesi ve kendi mesleki amaçlarını karşılaması, açık ve etkin bir iletişim dili seçmesi ile kolaylaşacaktır. Etkili iletişim becerileri iyi bir sınıf yönetiminin temelini oluşturmaktadır.

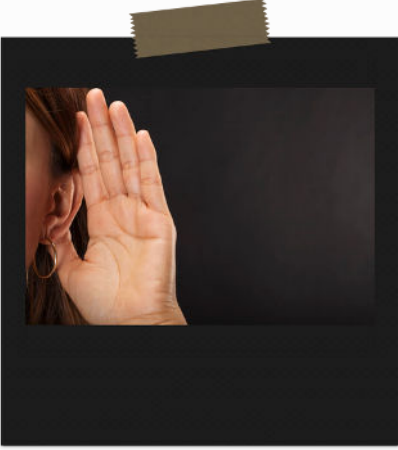
Yukarıda açıkladığımız etkili iletişim becerilerini kullanmak bize bazı konularda avantajlar sağlamaktadır:

- Öğrenci ile iyi bir iletişim kurabilen öğretmen sınıfında olumlu davranışları arttırabilir.
- Kendi ihtiyaç ve isteklerini sınıf içinde açıkça ifade edebilir.

- Öğrencileri daha iyi anlaması ve kabul edebilmesi ile onlara karşı daha olumlu duygular geliştirebilir.
- Öğrencilerin kendilerini anlaşılmiş ve özen gösterilmiş hissettiği ve böylece bize ve akranlarına daha olumlu tepki vereceği bir ortam yaratabilir.

Öğretmen sınıfta akademik olmayan birçok sorunla karşılaşabilir. Öğretmenin bu sorunlarla başa çıkabilmesi için, iyi bir iletişim ve olumlu sınıf ortamı yaratma becerisine sahip olması gerekir. Öğretmenin öğrencilerle sağlıklı iletişim kurabilmesi için, kendini iyi ifade edebilmesi ve karşısındakini anlaması gerekir.

Öğretmen Sınıf İçerisinde İletişim Kurarken:

- Öğrencinin söylediklerini duymak ya da gerçekten onu anladığını düşünmek etkili iletişim için yeterli olmayabilir. Öğrenci dinlendiğini bilmelidir. Böylece kendini daha cesur bir şekilde ifade edebilir. Bunun için etkin dinlemek önemlidir. Etkin dinleme öğrencinin söylediklerini duyduktan ve doğru olarak anladıktan sonra dinlediklerini öğrenciye uygun yolla ifade etmesidir. "hımm, hımm..." "lütfen devam et" gibi vereceğini tepkiler konuşmanın devam etmesini teşvik eder. "Anlattıklarınızı doğru anladığımdan emin olmak istiyorum." diyerek öğrencinin anlattıklarını özetlemek etkin dinlemeye örnek olarak verilebilir.

“DOĞUŞTAN İYİ DİNLEYİCİ OLANLARIN SAYISI AZDIR. İYİ BİR DİNLEYİCİ OLABİLMEK İÇİN; BİLİNÇLİ BİR ÇABA VE YENİ BECERİLER ÖĞRENMEK GEREKİR.”

Doğan Cüceloğlu

Öğrenci: Geçen ay küçük kardeşim doğduğu için bir aydır doğru düzgün ders çalışmadım.

Öğretmen: Sınava yeteri kadar hazırlanamadığın için endişelisin.

Öğrenci: Bu ders gerçek hayatta bizim ne işimize yarayacak ki?

Öğretmen: Derslerin gerçek hayatla ilişkisini kurmakta güçlük yaşıyorsun.

Öğrenci: Evet hocam bu yüzden ilgimi çekmiyor.

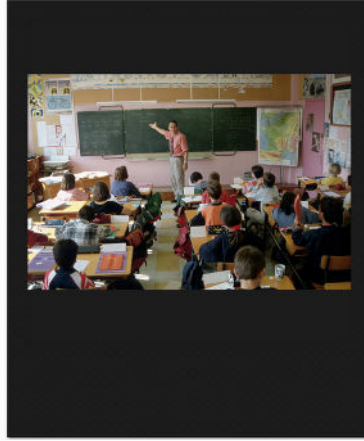
Öğretmen: (Örneğin; matematik dersi) markete gidip alış-veriş yaptığında cebindeki paranın yetip yetmeyeceğini hesaplaman gerekir veya kasiyer sana para üstü verdiğinde doğru miktarı alıp almadığını anlamak için yine hesaplama yapman gerekir.

Üstteki örnekten izlenebileceği üzere öğrencilerle sık karşılan bu diyalogda öğrencinin dersin hedef davranışlarını gerçek hayatla ilişkilendiremediği için motivasyonlarının düştüğüne şahit olabiliyoruz. Öğrencinin gerçekte ne anlatmaya çalıştığını duyduktan sonra duyduğumuzu uygun şekilde ifade etmek öğrencinin gerçek duygu ya da düşüncesini ifade etmeyi kolaylaştırır ve aradaki iletişimi güçlendirmeye yardımcı olur.

• Günlük yaşamda karşımızdakine yönelik olumsuz duygularımızı dile getirmek için **“Sen zaten hep böyle davranırsın çok anlayızsızın!”** gibi, sen dilinin hakim olduğu ifadeler kullanabiliriz. Öğretmenler, öğrencilerinin istenmedik davranışlarını düzeltmek için zaman zaman “Neden dikkat etmiyorsun, sınıfın düzenini bozuyorsun!” gibi, sen dilinin ağırlıkta olduğu ifadeler kullanabilir. Sen dilinin kullanıldığı mesajlar, çoğu kez mesajın yollandığı kişileri doğrudan suçlayıcı ve yargılayıcı bir ifadeyi içerdiği için, mesajı alan kişilerin savunucu bir tutuma girmelerine ya da kendilerine olan güvenlerinin sarsılmasına neden olur. Oysa öğretmenler sen diliyle öğrencilerini eleştirirken, öğrencilerde gözlemledikleri istenmedik davranışları ortadan kaldırmayı amaçlarlar.

“Ben ders anlatırken, arkadaşınla konuşma” yerine, “Ben ders anlatırken kendi aranızda konuşursanız dikkatim dağılıyor, rahatsız oluyorum.” denilebilir. Daha sonra öğretmen, öğrencilerin niçin konuştuklarını da araştırabilir. Öğretmenin açık, yargılayıcı olmayan tutumu, öğrencilerin de açık olarak, doğrudan kendilerini ifade etmelerini kolaylaştırır. Ben dili ve etkin dinleme tekniklerinin bir arada kullanılmasıyla, sınıf içinde soruna yol açan davranışlar daha çabuk ve doğru saptanarak, gerekli önlemler alınabilir.

- Kişiler arası ilişkilerde, iletişim kurulan kişinin doğrudan gözlerine bakmak, genellikle "Sana ve senin anlattıklarına önem veriyorum." mesajını, sözsüz bir biçimde diğer kişiye iletir. Öğretmenlerin de öğrencileriyle iletişim kurarken, öğrenciye doğru yönelmiş bir beden duruşu ve ilgili bir yüz ifadesiyle birlikte onların gözlerinin içine bakması, öğrenciye sen ve senin anlattıkların dinlenmeye değer" mesajını vererek, öğrencilerin benlik saygılarını artırıcı etkiler yaratabilir. Ders anlatırken öğrencilerle gözle iletişim kurma, öğrencilerin konu üzerinde dikkatlerini toplamalarını da kolaylaştıracaktır.
- Öğretmenlerin hem kendilerini, hem de diğer öğrencileri, soru yöneltildiğinde cevaptan önce bir süre beklemeleri için eğitmeleri gerekir. Bu tutum verilen cevapların daha nitelikli olmasını ve öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade edebilmelerini kolaylaştıracaktır.
- Öğrencilerle yakın mesafeden ilişki kurmalıdır. Birbirleriyle iletişim kuran kişiler, algıladıkları yakınlık derecelerine göre, aralarında "sosyal" bir mesafe bırakırlar. Araya konulan mesafe arttıkça, iletişim kuran kişiler arasındaki ilişkinin resmileştiği varsayılabilir. Kırk santimle seksen santim arasında değişen mesafe yakın bir ilişkinin, seksen santimle iki metre arasındaki mesafe sosyal bir ilişkinin göstergesi olarak kabul edilir.
- Ders işlerken sık sık öğrencilerin arasında dolaşmak, dikkati dağılmış öğrencilere daha da yaklaşarak, rastlantıymış gibi öğrencinin sırasına ya da omzuna dokunmak, öğrencinin dikkatini öğretmen üzerinde toplamasına; daha da önemlisi, kendisini öğretmene daha yakın hissetmesine yardımcı olacaktır.

**“ÖĞRENCİNİN ZİHNİNE GİRMEK İSTEYEN
ÖĞRETMEN, ÖNCE ÖĞRENCİNİN GÖNLÜNE
GİRMEYİ BAŞARMALIDIR.”**

Doğan Cüceloğlu

Kaynakça:

1. kastamonuram.meb.k12.tr
2. terapotikakademi.com/

FATİH SULTAN MEHMET
İMAM HATİP ORTAOKULU
Rehberlik ve Psikolojik
Danışma Servisi